

TRT ve eğitim

cevaz geray

12 Marttan sonra TRT'nin başına gelenleri biliyoruz. Sanki bütün anarşik eylemlerin baş sorumlusu TRT yayınlarıymış gibi Kurum üzerinde ağır bir baskı rejimi kurulmuştur. Sonra da Anayasa'da, ilgili yasada yapılan değişikliklerle, radyo ve televizyon yayınları tekeline sahip bir kamu kuruluşu olan TRT'nin özerkliği sona erdirilmiştir. Belli dönemin etkisi altında, Kurumun pek çok değerli elemanı ya ayrılmak yolunu seçmiş ya da işlerine son verilmiştir. Televizyon yayınları birdenbire Ankara dışındaki merkezlere yaygınlaştırılmış, yayın günleri ve süreleri artırılmıştır. Rejimin olumsuz etkisine, bu denli bir yaygınlaşma için teknik ve personel olanaklarının hazır olmayışı da eklenince, yayınların içeriği, özü yozlaşmıştır. Bugün artık TRT yayınları, özellikle televizyon, ucuz eğlence, zaman öldürme aracı durumuna düşmüştür. Uzayan yayın süreleri bir takım yabancı dizi filmleriyle toplumu koşullandırmaktan, spor programlarıyla seyirciyi oyalamaktan öteye bir sonuç sağlayamamıştır. Yayınların eğitsel, kültürel işlevleri geri plana itilmiştir.

Yan tutmak, toplumu koşullandırmak, oyalamak yönü ağır basan TRT yayınlарının, Anayasa doğrultusunda, yansız, toplumun ilerlemesine yardımcı, eğitsel ve kültürel işlevlerine yöneltilmesinde büyük zorunluluk vardır. Koalisyon hükümeti, Kuruma yeniden çeki düzen vermek zorundadır. Başta Genel Müdür olmak üzere yöneticilerin değiştirilmesi böyle bir gereksinmeye dayanmaktadır. Ancak, yeni genel müdürün ilk işlerinden biri, yayın günlerinin sayısını artırmak (Çarşamba günleri spor programları koyarak) bütün haftaya yaymak olmuştur. Televizyona radyodan daha çok önem ve öncelik verildiği, sinema, eğlence ve spor programlarının, eğitim ve kültür programlarının aleyhine genişlemesine göz yumulduğu izlenimi bugün de geçerlidir.

Kitle iletişim araçlarının, özellikle en etkili olan radyo ve televizyonun yurdun her yanına kolayca ulaşması için girilen çabaları küçümsemiyoruz. Fakat antenlerden çıkan programların içeriği ve özü üzerinde durmak, çeşitli program kesimleri arasında bir denge kurmak gerekir. Öteki kitle iletişim araçları gibi, radyo ve te-

levizyon yayınlarının kalkınmakta olan ülkelerde ayrı toplumsal görev ve işlevleri olduğu unutulmamalıdır. Haber verme, eğlendirme, boş zamanları değerlendirme yanında, hattâ bunlardan da önemli olan, vatandaşın siyasal sürece bilinçle katılmasına, kamuoyunun serbestçe oluşumuna yardımcılık, eğitim ve kültürü yaygınlaştırma görevi de vardır TRT'nin. Hele eğitim olanaklarından yoksun kalmış, örgün öğretimden geçememiş, eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanamamış geniş vatandaş kitlelerinin büyük çoğunluğu oluşturduğu geri kalmış bir ülkede radyo ve televizyona bu konuda önemli görevler düşmektedir. Başlangıçta, televizyonun yurda sokulması için en önemli gerekçe eğitimde kullanmak iken, bu amaç artık unutulmuştur. Eğitime ayrılan süreler de yasak sarmak için hazırlanmış izlenimini veren programlarla doldurulmaktadır. Reklam programlarına, spora halk için en uygun saatler ayrılırken, eğitim programları en elverişsiz saatlere konulmaktadır. TRT, kültürel, toplumsal bütünleşmede kültür değerlerinin halka mal edilmesinde gereken özeni göstermemektedir.

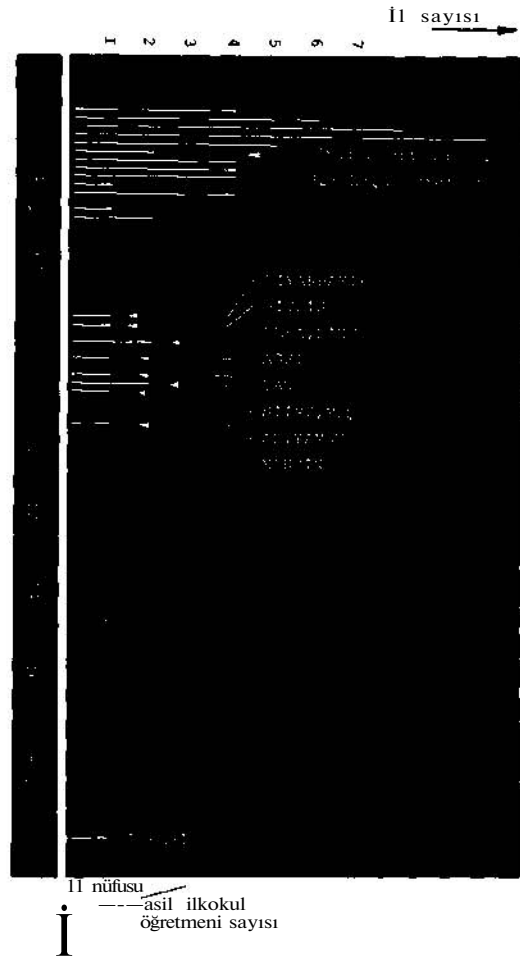
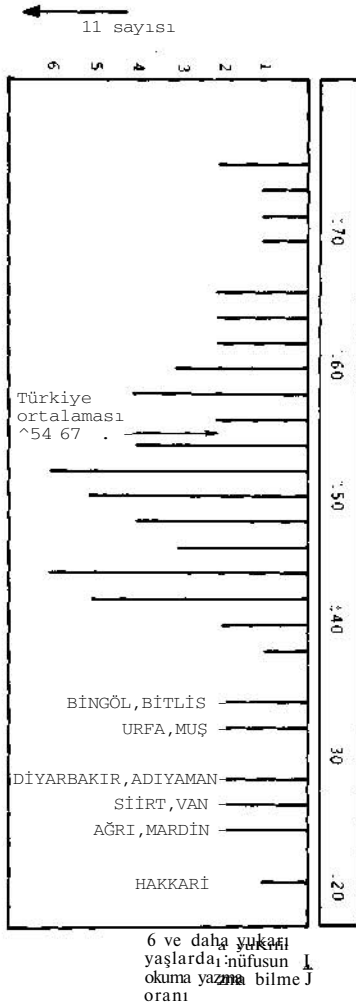
TRT yayınları, Anayasanın çizdiği doğrultuda, toplumun gereksinme duyduğu özgür ve üretici insan yetiştirmede örgün eğitim kurumlarını, böylece eğitim sistemimizi tamamlamak zorundadır. Kentleşen, endüstrileşen, ileri teknolojiye yönelen, üretim yapısını ve biçimini değiştirmek durumunda olan bir Türkiye'de, vatandaşın bu değişmeye ayak uydurmasını, bu değişimin ve kalkınmanın devingen ögesi durumuna girmesini amaçlayan programlara yer verilmelidir. Kısacası TRT, hem Anayasa ilkeleri hem de toplumun gereksinimleri, özlemleri doğrultusunda, eğitim sistemini tamamlayan, kalkınma ereklerine yönelik, insangücü politikası ve toplumsal bütünleşme çabalarıyla tutarlı bir yayın politikası gütmek zorundadır. Öte yandan, TRT yayınlарında köylü, kentli emeğiyle geçinen geniş kitlenin yaşamında iyileştirme sağlayabilecek yeni bilgi, beceri ve uygulamaların yaygınlaştırılmasına özen gösterilmelidir.

Yukarıda belirtilenlerin gerçekleştirilebilmesi için, TRT yayınlарına demokratik, sosyal hukuk devleti anlayışı içinde, kalkınma erekleriyle tutarlı amaç, ilke, erek, öncelik ve ağırlıklar saptanmalıdır. Sonra da

bunların gerçekleşmesi için para, personel, araç-gereç ve teknik olanakların sağlanması gerekmektedir. Bu da TRT yayınlarına yön verecek, etkinlik kazandıracak bir genel yayın planlamasının bilimsel verilere dayalı olarak yapılmasını zorunlu kılmaktadır. İllere ve bölgelere göre Türkiye'nin ve yayın alanlarının toplumsal, ekonomik, kültürel özelliklerine, gereksinmelerine dayalı programlar geliştirilmelidir. Programların merkezde yapılıp illere ve bölgelere gönderilmesi yanında, çevreden merkeze program gönderilmesi olanakları geliştirilmelidir. Bütün bunların yapılması, geniş ölçüde, dinleyici, seyirci araştırmalarına, kamuoyu yoklamalarına, sistematik değerlendirme, izleme çabalarına bağlıdır, TRT, herşeyden önce, bu tür araştırmalarla, Türk toplumun-

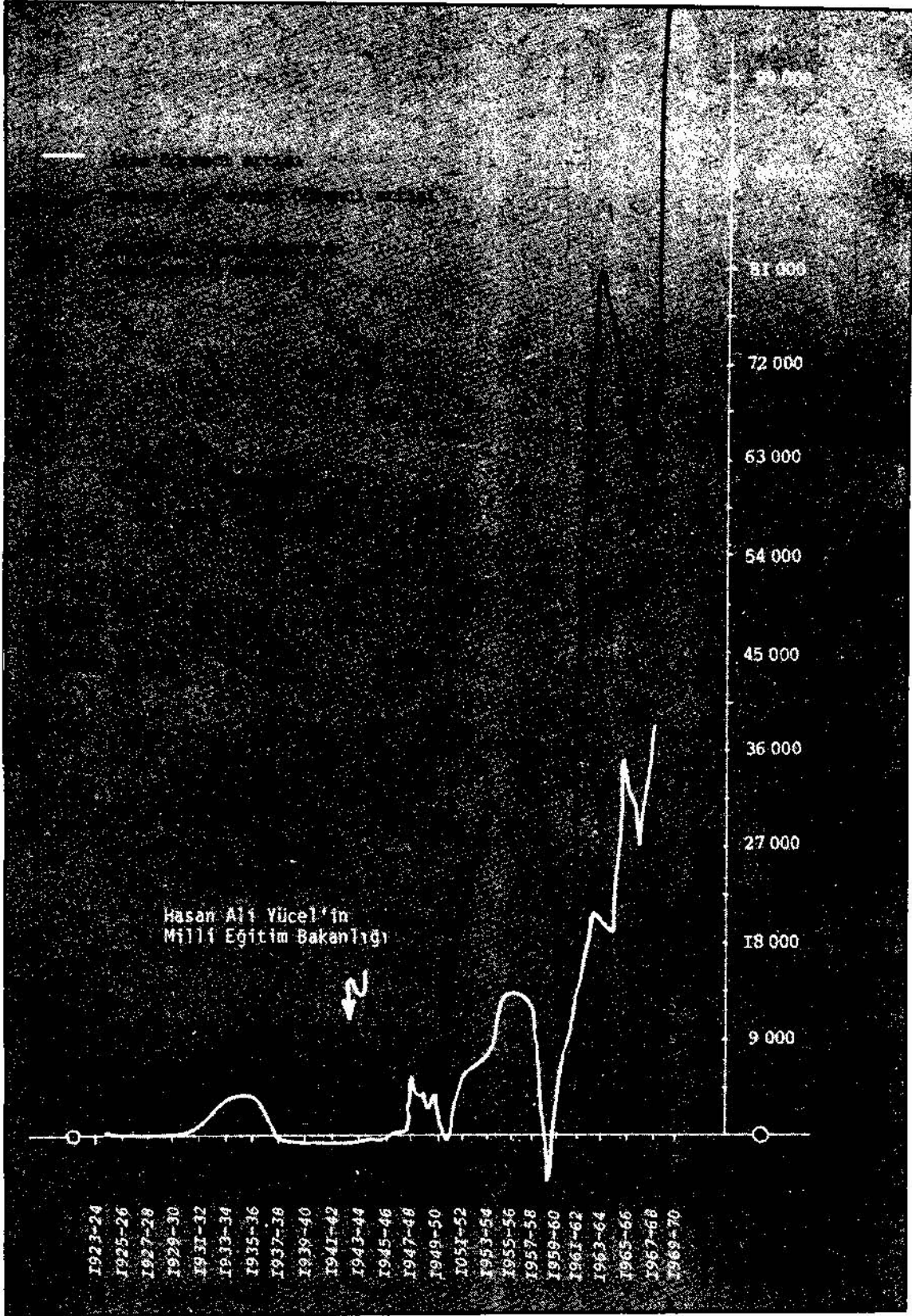
daki yerini, rolünü, etkisini, yöneleceği ereklere saptamalıdır. Yayın-günleri, süreleri, içeriği, özü, bu erek ve amaçlarla tutarlı olarak düzenlenmelidir. Böylece, TRT'nin eğitim sisteminin bir tamamlayıcısı

olma görevi yanında öteki görevleri de belirlenmiş olacaktır. Ya'yınların gerektirdiği insangücü, para ve teknik olanakların sağlanması ancak böyle bir planlama, yeniden düzenleme çabası içinde sağlanabilecektir. Genel yayın planlamasına gidilmedikçe, günlük eğilimlere, esen rüzgâra göre yayın yapmaktan kurtulunamaz. TRT yayınlarını, Türkiye'yi geri kalmışlık kısır döngüsünden kurtaracak demokratik ve özgür düzene aracı durumuna getirmenin yollarını süratle aramak ve bulmak zorundayız.

6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun okuma-yazma oranı ve il nüfusunun asıl ilkokul öğretmenine oranı.

Okuma-yazma bilme oranı Türkiye ortalamasının çok altında kalan 11 ilde, bir asıl ilkokul öğretmenine düşen il nüfusunun 700'ü geçtiği görülmektedir. Öğrenim olanağı eşitsiz olarak dağıldığına göre okuma-yazma oranı illerde de Doğu Anadolu'da düşük olacaktır. (Kaynak: Milli Eğitimde 50 Yıl, DİE, 1973; Genel Nüfus Sayımı, DİE, 1970; Milli Eğitim İstatistikleri, DİE, 1972")

Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Okullar ve Liselerde bir önceki yıla göre öğrenci artışı. (Kaynak: Milli Eğitimde 50 Yıl, DİE, 1973).